

Les claus de l'any del monestir

Sota aquestes línies, un testimoni gràfic d'excepció, la imatge presa pel periodista Toni Mestre durant una visita amb l'escriptor Frederic Martí al monestir a principi dels anys setanta. La màquina excavadora estava en plena faena de demolició.

Ams de la Vallidigna. No va ser fins el desembre de l'any 1975 quan l'associació Amics de la Vallidigna emprengué els tràmits de legalització, però llavors ja havia quallat la campanya coneguda sota el lema "Salvem l'art a la Vallidigna": dues atrevides denúncies a principis dels setanta, una primera davant el governador civil Enrique Oltra, i una segona davant la delegació provincial del Ministeri d'Educació havien fet girar de manera irreversible els ulls de polítics i de ciutadans valencians cap al monestir, i n'havien aturat la destrucció.

"Tenim claríssim que, si no haguera nascut aquesta associació, si no ens haguérem interposat en el camí de demolició dels amos, avui no hi hauria cap monestir -afirma Miquel Juan, primer secretari d'Amics de la Vallidigna-, perquè si bé és cert que la majoria de nosaltres ens movíem per conviccions i militància antifranquista, la veri-

tat és que l'excusa de recuperar el fons patrimonial de la Safor era un motiu que es justificava per ell mateix." Hi participà tota una generació: periodistes com Toni Mestre -les fotografies que havien propiciat la primera denúncia són seues-, Rafa Ventura Melià o Soriano Bessó -aleshores corresponsal de *Teleexpres* i avui director general de Caixa Popular-, rectors com Vicent Cardona -avui director de la revista *Saó*- o Ramon Fita, fotògrafs com Eduard Ibáñez, escriptors com Frederic Martí, professors com Joan Brines Blasco, i d'altres noms lligats a la recuperació democràtica. "Ara la Generalitat pretén fer oblidar aquest passatge -assenyala Joan Brines-, però el mèrit és de tota aquesta gent que ens exposàrem a la reacció dels poders fàctics del règim."

Malauradament, els arxius de l'entitat desaparegueren l'any 80, però els reculls de premsa són fidel testimoni de l'exposició que l'any 1976 promogué Amics de la Vallidigna a l'Ateneu Mercantil, les nombroses conferències de Sanchis Guarner i Trinitat Simó, i les primeres assegudes pacífiques de l'any 1973 davant el Portal Nou.

Propietaris. L'any 1835, la congregació de monjos abandona el monestir durant la nit del 26 de juliol. Passa a mans de la família Henrich, establerta a València. Segons consta en l'escriptura de compra, l'any 1932 l'adquireix Rafel Alminyana com a propietat de conreu, i només en un parell de línies s'hi fa referència a les encara abundants restes del monestir. La voluntat d'aquests dos propietaris, tanmateix, és clara: transformar l'antic monestir en seixanta fanecades de tarongers, algunes de les quals ja havien estat venudes pels monjos.

EL TEMPS ha parlat amb Filiberto Crespo, arquitecte i diputat per Unió Valenciana a les Corts, que féu la primera taxació del ter-

reny i el primer plànol de la construcció que hi restava per a José del Pino, gendre del darrer propietari, Alminyana, i últim amo particular del monestir de Vallidigna. Segons Crespo, "la finca ja era un magatzem de taronges quan la comprà el senyor Alminana, i crec que només foradà els contraforts de l'església per poder fer ficar a dins una cinta transportadora. El fet és que allò eren només pedres, calisses, de Barx o Barxeta segurament, però sense un valor especial; l'església gòtica ja havia caigut per desastres naturals, això ho sabíem, i els refets barrocs que quedaven, bé, ara voldran alçar allà el que vulguen, però costa d'imaginar que allò és la pedra angular del patrimoni valencià." José del Pino encarregà a Crespo de fer un peritatge del valor agrícola de la finca, i segons el diputat regionalista, tres acadèmics de Belles Arts de San Fernando acordaren un preu molt semblant a la seua peritació, que indicava una suma de 312 milions de pessetes. Crespo conserva vora 400 fotografies del peritatge, i assegura que informà de les seues conclusions al conseller de Cultura, càrrec que llavors ocupava Ciprià Císcar, quan aquest li les va demanar, amb permís de Del Pino.

Expropiació. El monestir de la Vallidigna fou objecte d'expropiació a favor de la Generalitat Valenciana el dia 16 de desembre de 1991, per un preu de 231 milions de pessetes. Salvador Vila, arquitecte conservador del monestir, va ser encarregat l'any 1984 d'efectuar uns estudis previs sobre el monument per a la direcció general de Patrimoni de Cultura: "Era un treball que tots escometérem amb il·lusió, més encara veient l'interès de la conselleria."

D'acord amb la versió de l'arquitecte Vila, el preu pel qual el conseller Ciprià Císcar plantejava l'expropiació de la finca s'acostava als 60 milions de pessetes, però aquesta xifra, Filiberto Crespo,

que treballà en la taxació per encàrrec de José del Pino, llavors propietari del monestir, la qualifica de "ridícula". Salvador Vila afirma que és després de la valoració de l'immoble que ajusta Filiberto Crespo quan José del Pino exigeix prop de 250 milions com a mínim per fer qualsevol transacció.

El silenci socialista. Durant els anys de govern del PSPV, sota presidència de Joan Lerma, la situació del monestir és precària i s'estanca; o no: cauen dues capelles.

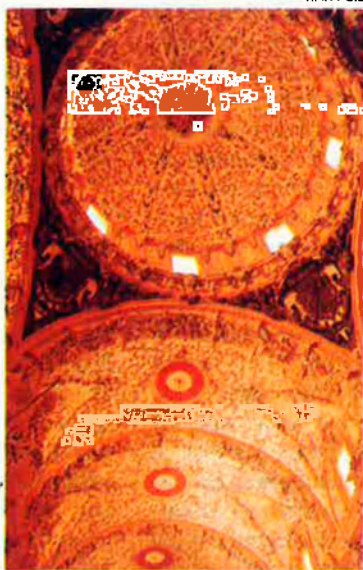
Any de la Valldigna, 1998. Els ajuntaments de Simat, Tavernes, Benifairó i Barx creaven en 1994 la Comissió per al Set-cents Aniversari de la Fundació del Monestir, i institueixen, amb diferents associacions cíviues, el dia 15 de març com a data de promoció d'aquesta subcomarca. La població ha fet seua aquesta diada.

Comissió municipal. El coordinador dels actes de celebració del set-cents aniversari és l'historiador Daniel Cunyat –també fou part integrant d'Amics de la Valldigna–; en declaracions a EL TEMPS matisa que "si aquest excés de polítics [en referència a la Fundació Jaume II] implica confluència d'interessos a favor de la Valldigna, és fenomenal, però si les institucions s'hi han abocat només per traure'n protagonisme, acabaran provocant una enorme decepció." Cunyat apunta que les activitats organitzades pels ajuntaments estaran centrades a la Safor, però afegeix que la Universitat de València i els ajuntaments de Borriana, Xàtiva, i Castelló de Rugat, hi participen en algunes jornades d'exposicions i conferències. Quant al pressupost, creu que "un cert nivell d'improvisació és normal."

Fundació Jaume II el Just. El propassat dissabte 21 de febrer, el president Eduardo Zaplana signava el document de constitució de la fundació, posada anteriorment en marxa al juliol de l'any 1995 per celebrar la conquesta d'Alacant per les hosts cristianes. L'oposició ha contestat que la Generalitat de-

lega en mans d'una institució que ja va mostrar fa tres anys un tarannà contrari a la cultura del país, i la seua proximitat ideològica amb l'*alicantinisme*. Segons ha pogut conèixer EL TEMPS, en aquesta segona etapa, la fundació, malgrat les declaracions de la Generalitat, necessita encara que aproven la signatura del protocol els plenaris de les tres diputacions provincials i dels ajuntaments d'Alacant, Castelló i València, que en són membres juntament amb la Conselleria de Cultura de la Generalitat.

El capital original, l'aportarà la Direcció de Patrimoni, això és,

220 milions de pessetes, que s'afegiran als dos milions de pessetes que aporta cadascun dels membres de la fundació; a més a més, la Diputació i l'Ajuntament d'Alacant sufraguen una campana, la Diputació i l'Ajuntament Castelló ho faran amb la restauració d'un dels frescos interiors de l'església, i les mateixes institucions de València paguen l'enjardinament exterior.

Francesc Camps, conseller de Cultura, Educació i Ciència, ocupa la presidència de la Fundació Jaume II, que, com veiem, controlarà el Partit Popular, llevat del 7% de la quota de participació que la Fundació concedeix als quatre municipis de la Valldigna.

Mancomunitat de la Safor. La Mancomunitat és partidària que totes les administracions col·labo-

ren en la recuperació del monestir, fins i tot el govern central. En manifestacions a EL TEMPS, Josepa Bonet, presidenta de la Mancomunitat, sospita, però, que "aquest desembarcament massiu del Partit Popular a través de les institucions en què governa podria acabar fent fallida, perquè és preocupant tant la seua manca de voluntat comarcalitzadora com el silenci en què volen soterrar el treball reivindicatiu i social de la comarca. La Fundació Jaume II hauria de reconèixer l'associació Amics de la Valldigna, sense l'acció de la qual avui, en compte de monestir, no hi hauria més que tarongers".

Torrelodones. Aquest 15 de març estava previst que el conseller de Cultura de la comunitat autònoma de Madrid i l'alcalde de Torrelodones (Enrique Muñoz, del Partit Popular) signaren l'acord de trasllat del claustre gòtic del monestir de Santa Maria de la Valldigna. Segons fonts de la Generalitat, encara es desconeix què demanarà l'empresa angloespanyola SHL, propietària del claustre des que l'any 1988 comprà el palau de José María del Palacio i Abarzazu, comte de Las Almenas, qui va adquirir l'any 1910 aquesta peça del Palau de l'Abat del monestir.

Carmen Pérez, directora general de patrimoni confirma, tanmateix, la devolució del claustre expropiat, i ha informat a EL TEMPS que la contraprestació exigida per l'ajuntament madrileny pujarà uns 25 milions de pessetes, que seran esmerçats en la restauració del palau i en la reproducció del claustre, actualment adossat com a balconada de l'edifici, que representa una construcció neogòtica.

Aquest serà, probablement, el darrer dels capítols decisius en la recuperació del monestir. Després, Santa Maria de la Valldigna esdevindrà una assignatura en què els successius governs valencians hauran de continuar fent unes inversions indispensables per fer realitat el somni de la comarca: la reactivació econòmica, el relleu cultural i la vitalitat política.

Victorià Jiménez

Dalt, detall de la façana del Portal Nou. Al centre, una perspectiva de la cúpula de l'església, recuperada avui l'esplendor barroca; les cúpules han estat reconstruïdes.